

RODOSLOVJE

KNEZOVA NELIPIĆA OD PLEMENA SVAČIĆ.

GENEALOGIJSKA STUDIJA.

I.

Prvi od roda Nelipića, o kojem možemo izvjesno i potanje govoriti, jest knez i vojvoda Nelipić. On se spominje prvi put 11. veljače god. 1304., kada boravi u Skradinu uz bana Pavla I. Šubića. U ispravi, što ju je tada ban Pavao izdao, čitamo: *virī nobiles comes Neliptius, filius q(uondam) Georgii, comes Budizlaus Corbauiensis, filius q(uondam) Curiaci...*¹.

Iz te isprave saznajemo uz ino, da je Nelipić bio sin Jurja, za kojega se 1304. veli „quondam“, t. j. da ga više nema među živima. Dne 11. veljače 1317. šalju Trogirani svoje poslanike banu Mladinu II. tim povodom, što je on tražio od njih vojske „contra filios Curiachi et Nelipizium vojvodam“². Nelipić bio je dakle i „comes“ i „vojvoda“, koje potonje časti nema inače ni jedan hrvatski knez. Godine 1322., dne 11. listopada, nakon pada bana Mladina II. Šubića, potvrdio je kralj Karlo Robert Nelipiću neku stariju darovnicu. Lucius u dotičnom registu piše doslovce: „Neliptius vojvoda, filius Georgii, filii Isani, accipit donationem castri Desnich a Carolo rege“³.

Nelipić je dakle bio sin Jurja, a taj je opet bio sin nekoga Isana. Tako saznajemo također za djeda Nelipićeva. No tko je taj Isan? Lucius je sačuvao registum neke povelje ovoga sadržaja: „1253. Bela IV. possessiones quorundam nobilium, videlicet Stepconis, Isani, Woynich et Kuachi, in partibus maritimis existentibus, pro utilitate regni et illarum partium ad se recepit, hisque in commutationem praedictarum possessionum contulit comitatum Draxnik cum suis utilitatibus et pertinenciis in perpetuum.“ K tomu dodaje Lucius: „Hoc privilegium ad petitionem nobilis viri de Croatia, Neliptii vojvode, filii Georgii, filii Isani, confirmavit Carolus rex anno 1322.“⁴

Po ovoj povelji kralja Bele III. (IV.) saznajemo, da je Nelipićevev djed Isan živio oko god. 1253., nadalje da je prije te godine držao neke zemlje u primorju;

¹ Lucius, De regno Dalm. et Croat lib. IV. cap. XIII. p. 202. Isprava imade krivi datum 1284. mjesto 1304

² Starine jugosl. akadem. XIII. p. 229.

³ Lucius, Note chronologiche u Bulletinu di storia e archeologia dalmata IV. pag. 86.

„König Karl bestättigt seinen Donationsbrief über den Dresniker Besitz des Wojwoden Nelipić 11. Oktober 1322. Archiv zu Eisenstadt, Rep. 42. f. A. (Thalloszy, Die Geschichte der Grafen von Blagay, p. 82., Nota 4).

⁴ Bulletinu IV. p. 70.

no da je kralj Bela njemu i nekim drugima (možda njegovim rođacima) te zemlje oduzeo „za korist kraljevstva i onih (primorskih) krajeva“, pak da im je za njih dao u zamjenu „comitatum Draxnik“ t. j. županiju Drežnik, koje je darovanje onda 1322. Karlo Robert potvrdio Isanovu unuku, knezu i vojvodi Nelipiću.

Prije nego dalje iztražujemo rod Nelipićeve, nagađati nam je, koje je posjede djed njegov Isan mogao imati prije 1253. u primorskim stranama, a zatim nam je potražiti županiju Drežnik.

Godine 1345. pokorio se je kralju Ljudevitu I. Nelipićeve sin Ivan. Tom prigodom oduzeo mu je kralj grad Knin, te mu je za nj dao u zamjenu Sinj u župi Cetini, a uz to i drugo, kao „item castrum suum hereditarium Chanoshaz vocatum“¹ Grad ili kašteo „Chanoshaz“ bio je dakle baština ili djedina Nelipića, koju su oni nekad izgubili, pak ju je tek Nelipićeve sin Ivan opet dobio od kralja Ljudevita. No gdje je stajao grad „Chanoshaz“? Toga grada nema u staroj Hrvatskoj, ali zato imade grad „Camishaz, Kamyhacz“, odakle je potekao ban Marko Horvat Mišljenović (1506—1508).² Danas je Kamičac razvaljen; podor mu se vidi na lijevoj obali rijeke Krke blizu Roškoga slapa. U drugoj polovini 15. stoljeća pripadao je Kamičac porodici Utišenića, te se je godine 1482. u njem rodio glasoviti Juraj Utješenić (Martinusius). Gotovo je nesumnjivo, da je djedina ili baština Nelipićeve predaka bio grad Kamičac s okolicom, koja je na dohvatah Skradinu i morskoj obali. Tu blizu imali su i poslije Nelipići grad Ključ ili Ključić (Clavis, Glavez), naime kod utoka Čikole u Krku; tu nedaleko prostire se uz Čikolu znamenito Petrovo-polje, prozvano, kako se nagoviješta, po kralju Petru II. iz plemena Svačića, kojemu je plemenu, kako će poslije dokazati, pripadala i porodica knezova Nelipića.

Nema dakle gotovo ni dvojbe, da je knez Isan god. 1253. morao kralju Beli ustupiti svoje posjede blizu ušća Krke i uz Čikolu, a da je u zamjenu primio županiju Drežnik.

Županija Drežnik spominje se prvi put god. 1185. kao župa između Novigrada, Plasa (Plaški) i Modruša. Ona je tada u crkvenom pogledu pripadala biskupiji krbavskoj, koja je obuhvatala „has parochias: Corbauam, medietatem Lice, Nouigrad, Dresnic, Plas et Modrusam“³. Točnije se označuju međe županije Drežnik u jednoj povelji kralja Andrije II. (III.) od 16. veljače 1292. Po toj povelji prostirala se je ta županija naokolo Plitvičkih jezera i gornje Korane; na istoku bila joj je županija Novigrad (de Novo Castro comitatus Wyvar), na jugu onkraj Gvozda (Gozd) županija Krbava (comitatus de Gorboa), na jugozapadu onkraj Gvozda županija Gacka⁴ (de Gecke), a na sjeverozapadu županija Modruše (comitatus de Modros). Nema spomenika, po kojima bi se moglo razabrati, da li je Isan, djed Nelipićeve, primivši od kralja Bele tu županiju, zaista u njoj i go-

¹ Lucius u *Bulletino dalm.*, IV. p. 87.

² „Marcus Horwath de Kamyhacz, banus regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae“. *Stairine* V. p. 144. Thallóczy et Barabás, *Codex diplom. comitum de Blagay* p. 444, Tkalčić, *Monumenta civitatis Zagrabiae*, pag. 54, 56, i 60.

³ Kukuljević, *Codex diplomat. D. C. S. II.* p. 131.

⁴ Ova znamenita isprava za sredovječnu topografiju spomenutih županija štampana je u zborniku: Thallóczy et Barabás, *Codex diplom. comitum de Blagay* pag. 55—58.

spodovao; da li ju je držao čitavu ili samo koji dio njezin? Sudeći po poznatim spomenicima, bila je župa Drežnik kamen smutnje između hrvatskih velikaša. Već godine 1278. drže knezovi Babonići „comitatus de Guerce, de Gay, de Dressnuk et de Novo Castro“, a god. 1292. dne 16. veljače potvrđuje kralj Andrija II. (III.) banu Stjepanu Baboniću „terram Dresnek vocatam“. Gotovo u isto vrijeme, dne 19. kolovoza 1292. potvrđuje napuljski kralj Karlo II. hrvatskomu banu Pavlu I. Šubiću „de territorio, quod Dy es nich (Drežnik) appellatur“.¹ Ili je možda županiju Drežnik, tu znamenitu oblast na međi Hrvatske i Slavonije, na sjevernom podanku Gvozda držalo u isti mah više hrvatskih kneževskih porodica, svaka po jedan dio. Svakako je značajno, da se iza god. 1253. ne spominje Isan, a ni sin njegov Juraj kao vlasnik županije Drežnika. Stoga je potrebno, da se povjest te županije bolje razbistri.

Po dosadanjem istraživanju možemo sastaviti ovaj rodoslov kneza Nelipića:

Isanus, 1253.

Georgius † prije 1304.

Nelipizius comes, vojvoda
1304., 1317., 1322.

Čini se međutim, da smo našli i oca Isanova. Kad je ono iza tatarske provale planuo rat između gradova Trogira i Spljeta, pomagali su Trogir neki hrvatski knezovi, a Spljet bosanski ban i humski knez. Dne 19. srpnja utanačen bi mir. U ispravi mira čitamo: „Nolumus tamen praeterire silentio, quod a Stepco, Neliptio, Daniele, Christoforo, Cruynico et aliis, qui in eodem bello fuerunt ex parte Traguriensium, et similiter ab illis, qui fuerunt cum Spalatensibus, exceptis Ninosclauo bano, Andrea comite Hulmae, Brativoy, Vulxa, Polizani et aliis, qui sunt infideles regi, fuerit celebrata pax inviolabilis inter ambas partes“.² Nema gotovo sumnje, da je „Neliptius“, koji se u toj ispravi spominje, od roda Nelipića, jer se to ime samo u ovoj porodici spominje (kao ime Mladin u porodici Bribirskih knezova). Prema tomu daje se sastaviti ovaj rodoslov:

Neliptius, 1244.

Isanus, 1253.

Georgius † prije 1304.

Nelipizius comes, vojvoda
1304., 1317., 1322.

No Nelipići bili su u rodu također s potomcima kneza D o m a l d a (1200 do 1239), koji je nekad za kraljeva Emerika i Andrije I. (II.) bio prvak među hrvatskim knezovima.³ Rodoslov kneza Domalda, u koliko se daje sastaviti po vjere dostojnim spomenicima, jest ovaj:

¹ Starine XXVIII. p. 153—154.

² Fejer, Cod. IV/1. p. 321.

³ O knezu Domaldu i njegovim potomcima vidi ove rasprave: Milinović Šimun, Cetinski knez Domaldo, Zadar, 1886, str. 4—15; Gruber

Dane, Nelipić, knez Cetinski i Kninski, Zagreb, 1886, str. 3—7.; Klajić V., Bribirski knezovi od plemena Šubić do god. 1347., Zagreb, 1897. str. 23—25, 30—31, 35—36, 171. —

Zoloyna (caecus)

eius possessio ab aqua Cerca usque ad Zador.

Saracenus comes
iupanus Clisse, 1171.

Domaldus (1200.—1239.);
comes Jaderae (1203.—1204.);
comes de Subenig (1210.);
accepit a rege Andrea
Zettinam et Tril cum
omnibus pertinentiis (1210.);
comes Spalati (1212, 1214.);
comes Spalati et Sibenici (1216.);
comes Spalati (1217.—1219.);
comes Spalati (1229, 1235.).

Bozyn (Boyzen)**Rogierius** (1239.)**Stana.**

*

1223. ab Andrea rege privatur possessione ab aqua Cerca usque ad Zador, quae comitibus de Berberio donatur.

*

1239. in castro Clisse captus a Paulo comite Zaladiensi.

Slovina.**Petrus** comes Spalati (1272.)**Stepicius** (Stepco) comes de Ceptina
(1272., 1277.).

Nema podataka, po kojima bi se moglo odrediti srodstvo između kneza Domalda i Nelipića. Možda je onaj Nelipić, koji se spominje god. 1244, bio sin Domaldov uz poznatoga sina Slovinju? No to nagađanje nema za sada nikakva temelja. Ali da je između Domalda i Nelipića bilo srodstva, zato imade očitih dokaza.

Knez Domald dobio je god. 1210. od kralja Andrije I. (II.) za svoje vijerne službe „*terram quandam nostram Cetina et Tril*“.¹ Sto trideset i pet godina poslije, naime 21. novembra 1345. kralj Ljudevit „*perdona la lunga ribellione al*

¹ Andreas . . . siquidem inter universos dilect. ac fidelis Domaldi, comitis de Scebenig, filii Saraceni comitis, laudabilem fidelitatem, fructuose commendamus memorie, quia cum quidam principes Hungarie, iniquum contra nos machinantes consilium, in Greciam ad filios Geyche cartas et nuncios transmisissent, ut et illos in Hungariam venientes, eorum consilio et auxilio adiuti, regnum nostrum usurparent, ipse Domaldus solitam fidelitatem semper servans integram, cognito perfide legationis tenore, ipsos nuntios, cum iam Spalatum pervenissent, cepit, quod ad nos, una

cum cartis suis, compedis adduxit . . . ideo terram quandam nostram Cetina et Tril cum terris, culturis, eidem Domaldo et heredibus, in perpetuum (donamus) . . . Metae: ab Chrisova (Chiusova), Camenica (Kamenicza) et Ymot (Imoth), Sutozel, inde versus mare ad Wrulas (Vrulas); inde ad Zernounizam (Zernovnzam), inde ad Stilpez (Stlpec, Bilpez), inde ad Zer usque ad Stiber puz; inde currit ad Prel, ad Jaxim (Jakim), inde ad Laeten (Lacten), ad Crabonala Camenitza, ad Zavalam usque ad Beloy. *Bulletino dalm. V. p. 55., Starine XXI. p. 251.*

conte Giovanni qn. conte Nelipchis, rimettendolo in possesso di tutte le terre e castelli di sua casa, cioè Zyn (Sinj), Cetina . . .“¹ Kralj dakle oprašta Ivanu, sinu kneza Nelipića, dugotrajnu nevjeru, i ostavlja u posjedu sviju zemalja i gradova njegove porodice, naime Sinja, Cetine! Već po ovom moglo bi se nagoviještati, da je Ivan sin Nelipićev bio u nekom srodstvu s Domaldom, koji je prvi dobio Cetinu s Triljem.

No još ima očitiji dokaz. Izravni potomci kneza Domalda, ili bar jedan dio njih, nastanili se bili u gradovima primorskim, u Trogiru, Spljetu i Šibeniku. Dne 8 maja 1358. nadoše se oni na skupu u Spljetu. Bijahu to „nobiles viri Slavogostus et Domaldus Helijch fratres, et Crevatinus filius quondam Georgii nepos, et Nerad Miroslavig nepos etiam predictorum, ac Rusin et Gregorius fratres, filii dicti Slavogosti, et Helias filius quondam Domaldi.“ Njima valjda nije isprva bilo počudno, što je kralj Ljudevit pred trinajst godina (1345.) ostavio sve gradove i posjede njegove porodice; no sada su se primirili, pak eto u Spljetu pred nadbiskupom Ugolinom i čitavim kaptolom „suo nomine et pro filiis suis cedunt comiti Joanni quondam Neliptii, comiti Cetine, eorum consanguineo, de terra in Cetina concessa per regem Andream, ratificantes privilegium ipsi concessum per regem Ludovicum, et fatentur satisfactionem cessionis accepisse...“² Potomci dakle kneza Domalda, vlasnici privilegija od 1210., kojim je kralj Andrija njihovu pradjedu Domaldu darovao Trilj i župu Cetinu, ustupaju 1358. svomu rođaku, knezu Ivanu Nelipiću taj privilegij, primaju za taj odstup primjerenu odštetu (satisfactionem), a povrh toga odobravaju (ratificantes) povelju kralja Ljudevita od god. 1345., kojom je knezu Ivanu Nelipiću ostavio njegove porodične posjede, grad Sinj i župu Cetinu. Dakako da se prema izvorima, što ih danas poznajemo, ne da odrediti, u kakvom su srodstvu bili tada potomci Domaldovi s knezom Ivanom Nelipićem; ali da je to srodstvo opstojalo, ne može biti više ni najmanje dvojbe.

Djelovanje kneza i vojvode Nelipića od god. 1322. do smrti njegove ne zanima nas sada; u ostalom je njegovo političko djelovanje u Hrvatskoj savjestno prikazao Dane Gruber u pomenutoj već studiji. Nužno je samo, da prema onomu, što je ustanovljeno o njegovim rodbinskim prilikama, objasnimo neka doslije tamna mjesta u raznim spisima. Ljetopisac Miha Madius de Barbuzanis priča u glavi XVII., kako su se na bana Mladina II. Šubića podigli „certi quidem barones sui, scilicet filii Curiacii, filii Stephanich de Bosna, filii Mihovilovich de Clivuna, et Georgii Isani...“³ Svi dosadanji povjesničari pitaju, gdje je bio tada knez Nelipić; — a u isto doba ne znadu protumačiti, tko su to „(filii) Georgii Isani“. Po rodoslovu, što smo ga gore sastavili, nema ni najmanje dvojbe, da ti „sinovi Jurja Isanova“ nijesu nitko drugi, nego upravo knez i vojvoda Nelipić sa svojom braćom. Ta on je sin Jurjev, a unuk Isanov⁴ No još nešto. Osobito udara u oči, što se

¹ Starine XXV. p. 320.

² Bulletino dalm. V. p. 55.

³ Lucius, de regno Dalm. et Croat. p. 377.

⁴ Po mojem sudu tumači se krivo i ono „filii Stephanich de Bosna“. Obično se misli, da

je to ban bosanski Stjepan Kotromanić sa svojom braćom. Ali bosanski bani imadu tada već stalno porodično prezime Kotromanići. Upozorujem, da se je otac bosanskoga kneza Hrvatina kneza Doljih krajeva

sinovi Jurja Isanova stavljaju u neku svezu sa sinovima Mihovilovića od Hlivna. No namah se i to razbistruje, kad nam isti Miha Madius u glavi XVIII. spominje: „temporis comitis Domaldi de Clyuna“.¹ Miha dakle javlja, da nekadanji knez Domald, rođak Nelipića, bio od Hlivna. Možda su sinovi kneza Mihovilovića i kneza Jurja Isanova dvije grane jedne porodice?

Sudeći po Mihi Madiju, imao je knez i vojvoda Nelipić i braće. I zaista se u spomenicima spominje jedan brat Nelipićev, po imenu Isan. Taj „Isanus frater comitis Neliptii, ... cum habeat unum castrum prope confinos Sibenicensium ultra quoddam flumen“² zove se takodjer „Ysanus de Clavi“³ te je utjecao u hrvatsku povjest god. 1333—1335. Držao je tada grad Ključ (danas Ključi, latinski Clavis, Clavez ili Glavez), kojega se podor vidi i danas još kod utoka Čikole u Krku, 18 kilom. Šibeniku na sjeveroistoku, a 9 kilom. Drnišu na sjeverozapadu.⁴

Kad je knez i vojvoda Nelipić u lipnju 1344. umro, ostala je iza njega udovica, koja se u spomenicima zove „Vladislava, Valislava, Veditlava, Vellislava“. Ne zna se, da li je ona bila jedina žena njegovaa; da li možda prije nje imao još koju ženu. Sudeći po tom, da je Nelipić već g. 1304. bio samosvojan, i da je nakon četrdeset godina ostavio nedorasla sina od Vladislave, mogli bi naslutiti, da mu ona nije bila prva žena.

Utvrđeno je, da je kneginja Vladislava bila rođena sestra krbavskih knezova Kurjakovića: Budislava, Pavla i Gregorija, i da je po tom potekla iz hrvatskoga plemena Gusića.⁵ No ona je također bila u rodu ili svojti s krčkim knezovima, potonjim Frankapanima, naročito s knezom Bartolom.

Nepoznati pisac historičkoga spisa „Obsidio Jadrensis“, koji pripovijeda suvremene zgone od god. 1344—1348., te poznaje izvrsno tadanje prilike, spominje više puta kneginju udovicu Vladislavu, a na jednom mjestu kaže za nju: „Vladislava relicta Neliptii generationis Suadcich cum Johanne filio.“⁶ Po ovom mjestu doznajemo, da je knez Nelipić potekao od plemena Svačić (Suadcich, Suacith, Suacig). Mnogi su historičari dosad nagađali, da bi se riječi „generationis Suadcich“ morale protezati na „Vladislava“, a ne na „Neliptii“; no to ne može stajati s više razloga. Prvo se znade tvrdo, da je Vladislava po rodu bila iz plemena Gusića; nadalje se znade, da je žena po starohrvatskom pravu postala članom one porodice, hiže i plemena, kamo se udavala; napokon i poredanje riječi u navedenom citatu jasno pokazuje, da je naše tumačenje opravdano.

bosanskih, zvao Stjepan (vidi moje Bribirske knezove, str. 173, gdje čitamo „vir nobilis Horvatinus filius condam Stephani de inferioribus Bosnae confinibus comes“), i da je vjerojatnije, da su „filii Stephanich“ potonji Hrvatinići.

¹ Lucius, o. c. p. 379.

² Ljubić, Listine I. 442.

³ Ljubić, Listine II. 407, 409.

⁴ Urlič-Ivanović Grgur: Ključić, grad Nelipićev u Kninskoj županiji, sa dvije slike. Starohrvatska prosvjeta, God. I., 1895. str. 109.—111. i 174.—182. Tu čitamo: „Ime Ižo i danas se čuje u okolicam Ključa mjesto Ivan“.

⁵ Klaić V., Rodoslovje knezova krbavskih od plemenu Gusić. (Rad jugosl. akad. 134., pag. 198—200).

⁶ Lucius, De regn. Dalm. et Croat. p. 388.

Saznali smo dakle, da je knez i vojvoda Nelipić potomak plemena Svačića. Po tom je dosta vjerojatno, da je i knez Domald, kojega su praunuci „rodaci (consanguinei)“ kneza Nelipića, potekao od toga plemena.

II.

Knez Nelipić ostavio je iza sebe jedinca sina *I v a n a* (Joannes Nelepich, comes Joannes Neliptii, conte Ivan qn. Nelipcio, Iwan filius comitis Nelepuch). Taj je živio u doba silnoga kralja Ljudevita I., te nije mogao održati moć svoje kuće na onoj visini, na koju ju bijaše podigao otac njegov. Već 1345. — nakon žestoka odpora — morade se on zajedno s majkom Vladislavom pokoriti sili kraljevoj. Dne 23. juna 1345. pogađaju se mati i sin s banom Nikolom. Ivan s majkom Vladislavom predaje gradove Unac, Počitelj, Srb i Osik u Lici i Krbavi, a onda ustupa samomu kralju u srpnju 1345. i grad Knin, ključ tadanje Hrvatske. Čini se, da je Ivan tada u opće morao Ljudevitu izručiti sve svoje gradove i posjede. No malo zatim, 21. studenoga 1345. oprostio kralj Ivanu „la lunga ribellione“, te ga ostavi u posjedu svih zemalja i kastela njegova roda (di sua casa). Tako dobi mladi Ivan naročito *S i n j* (Zyn) u župi Cetini i grad *K a m i č a c* (castrum suum haereditarium)¹ Grad Knin, koji je god. 1322. bio u kraljevskoj vlasti, zadržao kralj za se, te su u njem odsad stolovali banovi Hrvatske i Dalmacije.

Za *I v a n a* Nelipića preneseno bi dakle sijelo Nelipića iz Knina u Sinj, iz župe Kninske na jug u župu Cetinu. Da li je kralj Ljudevit vratio knezu Ivanu također gradove u Lici i Krbavi (Počitelj, Osik, Srb i Unac), nije poznato. Godinom 1346. nestaje Ivanove majke s vidika, te se on sam spominje kao gospodar baštine iza svoga oca.

Ne zanima nas, a ni nema dovoljno podataka, da se prikaže politički rad kneza Ivana Nelipića u vrijeme, kad je kralj Ljudevit vodio upornu borbu za Hrvatsku i Dalmaciju. Znademo samo, da je knez Ivan 10. ožujka 1352. utanačio nekaki mir s kliškom kneginjom Jelenom.² Godina 1356—1358. imao Ivan okapanja radi župe Cetine; čini se, da su mu neprilika činili i potomci kneza Domalda, kao i sam kralj Ljudevit, koji je upravo u ono doba redom obarao hrvatske i bosanske velikaše. Borbe se svršise, kako bi već napomenuto, tako, da su se potomci Domaldovi najprije 24. kolovoza 1356. pred kninskim biskupom Blažom, a onda 9. svibnja 1358. pred spljetskim nadbiskupom Hugolinom odrekli svojih prava na župu Cetinu, te knezu Ivanu ustupili, dakako uz primjerenu odštetu, darovnicu kralja Andrije od god. 1210.³

Godine 1361. ili nešto prije ubio je knez Ivan nekoga plemića Mišljena Ježevića (Mislieno Jegeвич) „non sine fationabili causa“; dne 1. aprila pomirio se je on pred spljetskim kaptolom s bratom ubijenoga, knezom Jurjem, kojemu u ime krvnine platio 240 lira.⁴ Malo zatim postao je knez Ivan županom

¹ Bulletino Dalm. IV. pag. 86. i 87; Starine XXV. pag. 320.

² Bullet. IV. 119.

³ Bullet. V. 55.; Starine XXV. p. 320.

⁴ Starine, XXV., p. 320.

V r b a s a i S a n e (comitatum de Orbas et Zana honorem tenentem),¹ što dokazuje, da je bio tada u osobitoj milosti kralja Ljudevita, koji je ono vrijeme ratovao s bosanskim banom Stjepanom Tvrtkom. Moguće da je knez Ivan pomagao kralja, kad je taj u ljetu 1363. provalio u Bosnu do grada Sokola u župi Plivi (kod Jajca); svakako je Ivan primio županije Vrbas i Sanu prije god. 1364., a poslije 1361.

Godina 1360–1364. boravila je Elizabeta, majka kralja Ljudevita, u Zadru, kamo ju bijaše poslao sin „pro reformatione status regnorum Dalmacie et Croacie . . . ac cuilibet querulanti pro exhibenda iustitia.“ Kad je dakle Elizabeta tako primila tužbe i sudila pravo, dodoše pred nju „Iwan i Lachkow filii Touordia et Tuerko filius Georgii Grubig“, pak stadoše tužiti cetinskoga kneza Ivana govoreći: „quod ipsi in districtu de Chetyne ab auo et prehauo semper nobiles, et omni eo nobilitatis titulo, quo nobiles duodecim generacionum regni Croatiae potentiuntur, usi semper extitissent et hereditatem in dicto districtu Chetyne habuissent, et habere deberent. Sed idem comes Iwan ipsos indebite et minus iuste exclusisset et eiecisset de eadem, nunque ipsi per factum ipsius comitis Iwan, eorum iuribus sic indebite spoliati, ad extreme paupertatis inopiam devenissent, et sub tectis iam latitarent alienis.“ Na tu tužbu odgovorio je knez Ivan: „quod iidem Iwan, Lackow et Tuerko nusquam in dicta Chetyne nobilitatem seu aliquam hereditatem habuissent.“ Kraljica pozove sada „viginti duos iuratos pro exequendis iuribus regalibus in regno Croacie deputatos“, neka izkažu pravu istinu. Ti su jurati pod prisegom očitovali i posvjedočili: „quod idem Iwan, Lacko et Tuerko ac eorum predecepores de nobilibus duodecim generacionum regni Croacie ortum et originem non habuissent, nec haberent, sed bene verum foret, ut ipsi et universitas nobilium regni Croacie sepefatos Iwan, Lacko et Tuerko in eo loco, quo residenciam fecissent personalem, semper numero et nomine nobilium conservassent et computassent.“ Pošto je k tomu naknadno knez Ivan dokazao svoje pravo na župu Cetinu i pokazao uz drugo i njemu ustupljenu darovnicu kralja Andrije od god. 1210., svršio je napokon sam kralj Ljudevit parnicu tako, da je knezu Ivanu potvrdio „districtum Chetyne“, a njegovim protivnicima naložio vječnu šutnju (silentium).²

¹ Kukuljević, Jura regni Croatiae. I., p. 43–44.

² Ibidem, pag. 43–44. Nema međutim dvojbe, da je u župi Cetini uz kneza Nelepića i drugih manjih plemića, koji su imali svoje plemenštine. To svjedoči uz ino ovaj registum:

— 1369. augusti 27. Ludovicus rex (scribit) capitulo ecclesiae Spalatensis: Dicunt nobis Scemlien (Symeon) filius Pauli de districtu Zetina, et Nenada filius suus, quod quaedam possessiones eorum, Luchan (Lucane), Zopthich (Zopchichi, Zobeichi), et Walmasan (Velmosane, Walmosane) vocate, in eodem districtu Zetine habite, legitima reambulatione carerent. Capitulum iussu regis reambulationem

facit: „Ab oriente terminantur in quadam valle nuncupata Moeni dolaz. Et sic versus meridiem procedendo . . . in quodam colle seu monticulo vocato Nebessa, deinde versus occidentem procedendo per viam super Radosichi. Et sic versus congeriem lapidum appellatum Vidomira gomila. Et ultra procedendo in via stricta vocitata Vodice. Et deinde ultra in loco appellato Plisunza que quidem Plisunza est meta inter ipsas possessiones Simeonis et Nenade eius filii, et inter possessiones Georgii Dubrancich de Yazuina. Post hec ab occidente progrediendo versus aquilonem terminantur ipse possessiones

Čini se, da je knez Ivan bio u opće u velikoj milosti kralja Ljudevita jer mu je ovaj darovao posjed „Bessenew“ ča u Peštanskoj županiji, a uz to ga učinio i magistrum.¹ Godine 1375. dne 22. siječnja poziva knez Ivan Nelipić svoje rodake, sinove kneza Konstantina od Ključa, da dođu u Spljet u nekakve svatove.² Nije nemoguće, da se je knez Ivan tada ženio s kojom Spljećankom, i da je rodake pozivao u svatove. No sinovi Konstantinovi se izpričaju. A moguće je, da je ženio i svoga sina. Puk na Cetini još i danas priča o ženitbi sina Nelipića kneza, doduše ne iz Spljeta, nego iz Zadra grada. „Kada je knez Nelipić svoga sina ženio, sakupio svatove od Livna i Knina, od Imoskoga i Omiša, od Kliša i Cetine ravne. Poredani stajahu, sve od Sinja do Lučanskih dvorova, — do pet kilom. duljine. Nigdje prije neviđena kita svatova pošla niz ravne Kotare. Zadrani na susret izšetali i svatove u svoje dvore uveli. Najpotla sa gizdavom djevojkom k Sinju se srećno povratili, gdje se u dvorih kneza Nelipića mjesec danâ pirovalo.“

Posljednje vijesti o knezu Ivanu Nelipiću potječu iz god. 1376. Dne 6. svibnja opoziva Karlo Drački, herceg Dalmacije i Hrvatske, neku svoju odluku u prilog cetinskomu knezu Ivanu sinu Nelipićevu, jer su tom odlukom darovane zemlje po pravu pripadale drugima. Dne 24. kolovoza opet očituje kninski biskup Pavao u Kninu, u kapeli sv. Bartolomeja, da se je sastao s knezom cetinskim Ivanom, i da su se pogodili glede desetine, koju mora knez Ivan za svoje posjede biskupu plaćati. Ustanovljeno bi, da će knez za sve vijeke određenu svotu plaćati svake godine na Martinje i Božić u gotovom novcu.⁴

Između god. 1376—1383. umro je knez Ivan, jer se potonje godine spominje već sin njegov Ivaniš. Iza kneza Ivana ostade udovica Margaritha (Mar-

Symeonis et Nenade in Kalaz, qui vocatur Karleni. Et recto tramite procedendo in puteo nuncupato Orivovich, et sub Orihovich in torentem, qui ducit ad quandam arborem vocatam gelham in prato, quod quidem confinium seu meta est inter territorium ecclesie sancti Luce de Cetina et ipsas tres possessiones, demum progrediendo a dicta gelha in quandam arborem iuxta villam, que vocatur Margudi. Et inde per viam publicam, que ducit ad tres lapides prope Yasuinam. Et sic recto tramite in monticulo, qui vocatur Clobucina, et usque ad silicem, qui nuncupatur Lapis perforatus, sive iuxta sclauicum ydyoma et proprius Utli Kami vel Utla Stina. Posthec recta linea per aquilonem versus orientem procedendo usque ad locum appellatum Godel, et ab ipso in supradictam vallem Mocni dolaz“. Kukuljević, Jura regni Croatiae I. p. 137.—138.

Po ovoj ispravi, koja je znamenit prilog za topografiju župe Cetine u srednjem vijeku, doznajemo za dvije plemićke porodice u Cetini, za Scemliena (Simeon) i sina mu Nenada, koji

su držali „Lucane“ (možda Lučane?) i za Dubravčice, koji su posjedovali mjesto Yazuina (Čačvina?). Nenada Semgliunich spominje se i poslije god. 1410. kao „fidelis et servitor“ cetinskoga kneza Ivaniša Ivanovovića, a uza nj još i ovi službenici kneževi: Georgius Dragančich, Marco Misglienouich, Micaz Drazouich, Joannes Buistinich, Juan Jescouich, Juray Ugrinouich . . . Bit će, da su Dragančići, Mišljenovići, Dražojevići, Ugrinovići poput Semgliunicha i Dubravčica bili hrvatski plemići u Cetini i bližnjim župama. Lucius, Memorie di Traù, p. 427.

¹ Fejer, *Codex dipl. Ungariae*, X. I. p. 327—329.

² Comes Neliptius filiis Constantini scribit, ut veniant Spalatam ad nuptias . . . Se excusant. *Bulletino*, IV. p. 136. — Malo prije toga ženio se je bosanski ban Tvrtko: 1374.—16. nov. — Elena mater banorum Bosne invitavit Spalatenses ad nuptias domini Thuerki bani filii sui . . . *Ibid.* p. 136.

³ Milinović, *Cetinski knez Domaldo*, str. 9.

⁴ *Starine XXV.* p. 321.

gherita vedova di maestro Ivan, contessa di Cetina; Margarita comitissa Cetine), koja se u spomenicima ne spominje za života svoga supruga, nego tek kao njegova udova god. 1385–1392., a onda još i god. 1410. Čini se, da je ona neko vrijeme mjesto svoje nedorasle djece upravljala bogatom baštinom Nelipića. O njezinom rodu i porijeklu ne da se ništa ustanoviti. Moguće da se je knez Ivan s njom onda vjenčao, kad je ono 1375. svoje rođake Konstantinoviće pozivao u svatove u Spljet. Mogli bi po tom nagadati, da je bila Spljećanka. God. 1403. dariva općina grada Spljeta njezinomu sinu Ivanišu Ivanoviću „bona Johannis Marini“; a god. 1411. piše se isti knez Ivaniš „Joannes quondam Marini, Cetine, Clisi et Breze comes“,¹ premda se znade, da mu je otac bio knez Ivan Nelipićev. Po tom sudim, da je Spljećanin Ivan Marinov cetinskoga kneza Ivaniša valjda posinio (adoptirao), upravo onako, kako je poslije isti Ivaniš godine 1411. posinio Ivana Anža, sina kneza Nikole Frankapana, kad je za nj udavao svoju kćer Katarinu. Ako je pak Spljećanin Ivan Marinov posinio sina Margaretina, kneza Ivaniša, valjda je imao dobrih razloga. S toga nije posve ne moguća kombinacija, da je Margareta bila možda kći ili sestra spljetskoga plemića Ivana Marinova.

O kneginji Margareti kao udovi kneza Ivana imademo ove podatke. Dne 17. studenoga 1385. moli ona kaptol u Kninu, da joj izdade prijepis isprave od 23. lipnja 1345., kojom su se njezin pokojni suprug i majka njegova Vladislava pogodili s banom Nikolom.² Godine 1388. dne 7. svibnja poziva kralj Sigismund hrvatske velikaše, između njih i Margaretu, da pomažu vjerne Kažotiče protiv nekih odmetnih gradjana u Trogiru.³ Godine 1390. dne 3. rujna biše kneginja Margareta i sin joj Ivaniš Ivanović Nelipić primljeni među plemiće, građane i vijećnike grada Zadra.⁴ Margareta mora da je osobito bila ušla u volju žiteljima Dalmacije, jer su njoj i sinu joj Ivanišu i Trogirani 22. prosinca 1392. za njezine zasluge po grad darovali jednu kuću blizu kuća Hrvojeva vojvode Marka, zatim vrt pokraj manastira opatičkoga sv. Nikole, i napokon još i tri sela: Paprutnicu, Ljubotinu i Dusine dolce u kotaru trogirskom.⁵ Poslije ove godine ne spominje se više kneginja Margareta, pošto je valjda sin joj Ivaniš dorasao i primio vladanje svoga oca; istom 1410. opet kaže sin njezin u jednoj svojoj ispravi, da je Petru Matijeviću „de Chindis“ darovao selo „Triloque“ u županiji Kliškoj „cum consensu pariter et assensu dominae Margaritae genitricis nostrae“.⁶

Od djece kneza Ivana Nelipića spominje se izrijekom samo dvoje: si Ivaniš Ivanović i kći Jelena (Heleniza). Za kćer Jelenu znademo, da se je dva put udavala: prvi joj suprug bio je znameniti veliki bosanski vojvoda i herceg Hrvoje Vukčić Hrvatinić; a drugi bosanski kralj Stjepan Ostoja. Po poznatim spomenicima ne da se ustanoviti, kad se je Jelena udala za hercega Hrvoju, no bit će svakako prije god. 1402., kad Hrvoje zajedno s bratom njezinim Ivanišem boravi u Cetini ispod grada Sinja (sub castro Tsin) kao zastupnik bo-

¹ Bullet. IV. 87.

² Starine XXV. 320.

³ Lucio, Memorie di Traù, p. 339.

⁴ Starine XXV. 321.

⁵ Lucio, Mem., p. 354.

⁶ Lucio, Mem. di Traù, p. 427.

sanskoga kralja.¹ Od toga časa nalazimo hercega Hrvoju vazda zajedno s knezom Ivanišem. Kneginja Jelena mora da je hercegu Hrvoju donijela bogat miraz, kad je god. 1408. Hrvoje pošao na ugarski dvor, da se pokloni kralju Sigismundu („kada hotêsmo pojtii na Ugre gospodinu kralju Šigmundu umirivše se š njim“), uzajmio je on od svoje žene Jelene šest tisuća zlatnih dukata za put.² G. 1416. u ožujku ili travnju umre herceg Hrvoje, a na to se Jelena udade po drugi put za bosanskoga kralja Stjepana Ostoju, koji se bijaše radi nje rastavio s prvom svojom ženom³.

Sam Ivaniš Ivanović spada među najzanimljivija lica slavenskoga juga u prvoj polovini 15. stoljeća. O njem mogla bi se napisati čitava knjiga, pošto je znatno utjecao u povjesnicu Hrvatske i Dalmacije, kao i Bosne i Huma. No nama se je ograničiti tek na njegove familijarne prilike.

Ivaniš Ivanović, sin Ivana Nelipića, spominje se prvi put u ispravama godine 1383. Prvih godina do 1392. spominje se uza nj vazda majka Margareta, upravljajući valjda baštinom Nelipića za nedorasloga sina. Godine 1387. oduzima kralj Sigismund knezu Ivanišu i njegovoj braći posjed „Bessenew“ u peštanskoj županiji i daje im u zamjenu neki posjed u Hrvatskoj. Sigismund to opravdava ovako: „Quod quia filii condam magistri Iwan, filii Neleptii, in partibus regni Croatiae in c o l a t u m et personalem residentiam habentes erga tutionem iurium possessionarium ipsorum in eodem regno in plerisque locis existentium occupati et retenti possessionem ipsorum Bessenew in comitatu Pesthiensi sitam ob loci praetaxati distantiam nequeant defensare: ideo nos . . . eisdem filiis possessionem aliquam magis pacificam, cominusque et propius dicto regno Croatiae . . . in concambium conferre volentes . . .“⁴

Godinom 1393. stupa Ivaniš Ivanović samostalno na poprište, te djeluje sada u javnom životu preko četrdeset godina, naime do smrti svoje god. 1434. Već prve godine 1393. zovu ga Trogirani „magnificus et potens vir dominus Johannes, filius quondam domini Johannis Neliptii“; u to je vrijeme on „comes Cetine et civitatis Tragurii“.⁵ Čast trogirskoga kneza obnaša Ivaniš i slijedeće godine 1394., kao i do septembra 1395. Dne 10. oktobra 1396. utanačio je Ivaniš neku pogodbu s nadbiskupom spljetskim Andrijom u pogledu crkvene desetine.⁶ Saznajemo iz potonjih izprava, da je knez Ivaniš obrekao spljetskoj metropoliji plaćati u ime desetine za župu Cetinu po 200 zlatnih dukata na godinu.⁷

¹ Ljubić, Listine, IV. 461—463.

² Pucić, Spomenici srpski I. p. 176.

³ Dne 12. oktobra 1416. javljaju Dubrovčani kralju Sigismundu: „Rex vero Hostoia cepit uxorem suam Jelenizam, olim uxorem Crevoie facti divorcio cum uxore prima . . . Ista estate preterita accedens dicta Jeliniza ad dictum virum suum Hostoiam, donavit comiti Johanni de Cetines, fratri suo, castrum Almisii spectans et pertinens serenitati vestre“... Geleich, Diplomatarium reipublicae Ragusa-

sanae, pag. 261—262. Jelena ili Jelinica pošla je dakle za kralja Stjepana Ostoju u ljetu 1416., te je tom prigodom bratu svomu darovala grad Omiš, koji je prije držao herceg Hrvoje.

⁴ Fejer, Cod. dipl. X., 1., 327—329.

⁵ Lucio, Mem. di Traù, p. 355.

⁶ Kukuljević, Jura I., p. 165—166.

⁷ Starine XXV. p. 321.

Od god. 1401., pošto je knez Ivaniš postao šurjakom hercega Hrvoje, utječe on znatno i u posle bosanske. Podjedno radi, da proširi svoju državinu, a naročito da dobije tvrde gradove Klis i Omiš. Već u decembru 1401. javlja Ivaniš Trogiranima, „quod habet in suis manibus castrum Clissi“.¹ Dne 13. maja 1402. piše se „inter cetera Cettinae atque Clissiae comes“; on je zajedno sa svojim šurjakom Hrvojem pouzdanik bosanskoga kralja Stjepana Ostoje i privrženik napuljskoga kralja Ladislava; deseći se s Hrvojem ispod grada Sinja na Cetini, potvrđuje u ime obaju kraljeva povlastice Trogiranima i Šibenčanima.² Iz dotičnih isprava saznajemo, da je knez Ivaniš bio tada već oženjen (una cum dominabus contoralibus suis); žena mu je bila jamačno ona Elizabeta (Alsabeta), koja se poslije spominje u jednoj ispravi od god. 1416.³ Slijedeće godine 1403., dne 11. travnja izabran bi Ivaniš za vječitoga kneza grada Spljeta (comes perpetuus Spalati),⁴ te ga nalazimo u toj časti zaista te godine. Spljećani se tada u opće trse, da ga obaspu mitom i odlikovanjima, te mu uz ino 1403. darivaju imanja Ivana Marinova.⁵ No ni Trogirani neće da zaostanu za Spljećanima. Njemu i vojvodi Hrvoju za volju (in gratiam) opraštaju oni dug od 100 dukata Ivanu Mišljenoviću, dopuštaju, da njegovi Vlasi mogu kroz zimu boraviti u kotaru Trogirskom, mite njega i Hrvoja darovima po 200, 50 i 24 zlatnih dukata.⁶ To čine sve do juna 1406.

Nehajnost međutim kralja Ladislava i pad kralja Stjepana Ostoje u Bosni (1404.) promijeniše brzo politiku Ivaniševu. On se okani svoga šurjaka Hrvoje i stade se priklanjati kralju Sigismundu. Već 17. augusta 1406. sklapa Ivaniš „knez Cetine, Klisa i Rame“ sa slavnim Nikolom, knezom Krka, Modruša i Senja, a sinom onoga kneza Ivana Frankapana, koji je nekad pomagao spasiti Sigismundovu suprugu, kraljicu Mariju, iz sužanjstva u Novigradu.⁷ Saveznici se obvezuju, da će podupirati zajedničkim silama kralja Sigismunda. Kad se je poslije i herceg Hrvoje poklonio Sigismundu, knez se je Ivaniš posve povjerio kralju dobitniku. Dne 13. novembra 1408. obveza se Ivaniš, knez Cetine i Klisa, da će za čitavoga svoga života ustrajati u vjernosti prema kralju Sigismundu, a na to mu ovaj potvrdi sva privilegija, što ih bijahu doslije dobili knezovi Nelipići.⁸ Iste godine, 28. decembra darova Ivaniš, knez Cetine, Klisa i Rame, za nagradu vjernih služba, a s privolom majke Margarete i supruge Elizabete, Petru Matijeviću „de Chiudis“ selo „Triloque“ (Tri lokve) u županiji Kliškoj. Tom zgodom desili su se uz Ivaniša u Dobropolju na Cetini i neki njegovi vjerni službenici (fideles et seruitores), kao Nenada Semgliunich, Georgius Dragancich, Marco Misghienouich, Micaz Drazoeuich, Joannes Buistinich, Iuan Jescouich, Juraj Ugrinouich, koji su svjedoci toj darovnici.⁹

Savez, što ga bijaše knez Ivaniš utanačio god. 1406. s moćnim i slavnim knezom Nikolom Frankapanom, prometnuo se je naskoro u tijesno prijateljstvo,

¹ Starine XIII. p. 255.

² Fejer, Cod. X. 4. p. 159—161., Ljubić, Listine, IV. p. 461—463.

³ Miklosich, Monumenta serbica, pag. 279—280.

⁴ Bulletino IV. p. 173., XII. 159.

⁵ Bull. IV. 87., 173.

⁶ Starine XIII., 256., 259., 260.

⁷ Fejer, Cod. X. 4. p. 580.

⁸ Starine, XXV. p. 321.

⁹ Lucio, Mem. di Traù, p. 427.

tako te su ti zastupnici najmoćnijih dviju porodica hrvatskih nastojali i o tom, da se obje dinastije i rodbinstvom što jače svežu. U Nikole Frankapana bilo je sinova dovoljno, dok knez Ivaniš nije od svoje žene Elizabete imao muškoga poroda, nego samo dvije kćeri, Katarinu i Margaretu. Videći, da će smrću njegovom i onako izginuti muško koljeno njegove porodice, odluči barem kćeri svoje poudati za najmoćnije tada porodice hrvatske, za Frankapane i Kurjakoviće u Krbavi. Katarina, starija, neka uzme kojega Frankapana; a Margareta, mlada, kojega od knezova Kurjakovića.

U siječnju 1411. boravio je knez Ivaniš u Brinju, gradu kneza Nikole Frankapana. Tom je prigodom uz ino ugovarao i o udaji svoje kćeri Katarine za najstarijega sina kneza Nikole, za kneza Ivana (Anža, Angelo). Dne 20. siječnja obnoviše Nikola i Ivaniš staro prijateljstvo i savez, a onda posini Ivaniš kneza Ivana (Angela), te ga zaruči sa svojom starijom kćerju Katarinom. Anž i Katarina bit će universalni nasljednici čitave baštine knezova Nelipića; samo će Katarina (prvorodena kći) svojoj mlađoj sestri Margareti isplatiti u ime miraza 10.000 zlatnih dukata, kad se bude udavala¹.

Ovaj nasljedni i ženidbeni ugovor potvrdio je poslije i sam kralj Sigismund, kad je u novembru 1412. boravio u Hrvatskoj.² Deseći se kao gost Nikole Frankapana u Brinju, dozvoli on 28. novembra 1412. „knezu Ivanišu, sinu kneza Ivana Nelipića, da smije svojoj kćeri Katarini dati za miraz (dotare) sva svoja porodična imanja: Sinji Travnik na Cetini, Knin, Čačvinu, Omiš, Visuč, Kamičac, Ključ i županiju (provinciju) Petrovopolje, napokon još Zvonigrad sa župom Odorjanskom (Odorja) zajedno sa svim Hrvatima i Vlasima (cum universis Croatis et Vlahis).³

Malo zatim udavao je knez Ivaniš mlađu svoju kćer Margaretu za krbavskoga kneza Karla, sina Pavlova iz porodice Kurjakovića. Njoj bi morala starija sestra po ugovoru od god. 1411. isplatiti u ime miraza 10.000 dukata; no valjda ih nije mogla smoći, jer knez Ivaniš daje 6. siječnja 1413. kćeri Margareti u ime miraza od 7000 dukata zlatnih „castrum suum Zvonigrad cum provincia Odriya et cum villis seu possessionibus ipsi castro spectantibus.⁴ Otac je dakle prvorodenoj kćeri naknadno oduzeo jedan dio baštine, pak ga na račun njezina miraza podijelio mlađoj kćeri Margareti.

Godine 1416. u ožujku ili travnju umro je herceg Hrvoje Vukčić Hrvatinić, koji je bio veliki vojvoda Bosne, herceg spljetski i drugo. Njegov šurjak Ivaniš pojagmio se namah za ostatkom njegove vlasti, naročito za gradom Omišem na ušću Cetine. Taj je grad zaista s pomoću svoje obudovljene sestre Jelene i

¹ Starine, XXV. p. 322, Bulletino IV., p. 87.

² Kralj Sigismund bio je 5.—8. novembra u Zagrebu, 15. novembra u Bihaću (in Behegio) a 27. novembra već „in Brinye“. Fejer, Cod. X. 5. p. 305., 308., 309.

³ Starine XXV. p. 322; Lopašić, Hrvatski urbari, pag. 4.

⁴ Bullet. V. p. 56. Ne može se točno ustanoviti,

kad su se upravo sestre Katarina i Margareta udavale. Čini se, da je između zaruka i udaje par godina proteklo. Godine 1416., dne 4. oktobra zaključilo je vijeće grada Trogira: „Honoretur comes Nicolaus Segne et donetur comiti Joanni Cetine pro nuptiis filie“. Starine, XIII. p. 265. Po ovome udala se Katarina tek god. 1416.

primio. Malo zatim, 3. maja 1416. izdao je knez Ivaniš Omišanima ovu hrvatskim jezikom pisanu povelju: „Na Klisi. Mi Ivaniš ban, knez cetinski, kliški i ramski i omiški, damo viditi svakomu, komu se dostoji, . . . da razumivši i razgledavši mi nevolju i trudno stanje plemenitih ljudi Omišani, ča su imili trpeći v ona minuvša nemirna vrimenta . . . obitamo im se našom virom i rotom i naše gospođe Alsbete i svih naših dobrih ljudi, kako da ili hoćemo održati i braniti v njih starih zakonih i u pravdah navadnih . . . da ih tvrdimo v svih njih iminjah i kotarih . . . i na to im dasmo taj naš otvoreni list pečatom našim zlamenjan z većim . . .¹

Knez Ivaniš zove se u povelji od godine 1416. banom; u ispravama od god. 1419—1434. zove se naročito „banom Dalmacije i Hrvatske“ (bano di Croazia e Dalmazia). Pošto se u poveljama, poteklim iz kraljevske kancelarije, spominju kao bani Dalmacije i Hrvatske u isto doba: Johannes de Medwe (1414—1419), Albertus de Ungh, prior Auranae (1419—1426), Mikula de Frankapan (1426—1432), to su možda u isto vrijeme bila za Hrvatsku i Dalmaciju po dva bana, ili što je vjerojatnije, da Ivaniš nije priznavao tada kralja Sigismunda, pošto se ni u jednoj kraljevskoj povelji ne spominje on među državnim dostojanstvenicima.

Kao ban Hrvatske i Dalmacije branio je knez Ivaniš poglavito svoju djedovinu od ušća Cetine do Velebita. Ta u njegovoj vlasti bila je tada župa Cetina, Klis sa župom, Omiš i Poljica, župa Petrovopolje, župa Promina (contrata da Promynya), a valjda i čest župe Kninske s Kninom, kao i Odorja sa Zvonigradom. Njemu je tu djedovinu bilo braniti od Bosne, Huma, a najviše od Turaka. Godine 1419. vrši on čast kneza u gradu Spljetu;² godine 1424. očituje u stolnoj crkvi u Kninu, da je dužan svojoj kćeri Katarini, ženi Ivana (Anža, Angela) Frankapana, 15.000 forinti, koje je potrošio „a defendersi da Turchi, da Veneti e da altri nemici del regno di Ungheria“.³ Godine 1430., osam dana iza uskrasa, sastadoše se u Klisu kninski biskup Ivan i drugi prelati, kojima bijaše kralj zapovjedio, da zauzmu dva kaštela na međi nevjernika; oni izjaviše, da ne mogu izvesti kraljeva naloga, pošto se Ivaniš, knez Cetine i Klisa, ban Hrvatske i Dalmacije, krati njima pomagati sa svojim četama.⁴ Iste godine u drugoj polovici jula očituje opet kninski kaptol u kapeli sv. Bartolomeja, da je ban i knez Ivaniš utanačio s Krbavskim knezovima i drugim magnatima neki ugovor „za obranu i korist kraljevstva (per difesa ed utilità del regno).“⁵ Godine 1433. izdade pod Sinjem ban Ivaniš, knez Cetinski i Kliški, hrvatsku povelju, kojom oslobodi Dmino-slava od daća, te ga predade u službu crkve sv. Marije pod Sinjem.⁶

Posljednje vijesti o banu i knezu Ivanišu potječu iz godine 1434. Dne 23. svibnja izdade on „in castro nostro Fsin“ povelju, kojom potvrdi granice između svoje državine i kotara grada Šibenika, kako ih bijahu ustanovili povjerenici njegovi (vojvoda Ivancius Novachovich et Joannes Cosraschaz) i grada Šibenika.⁷ U isto vrijeme nekako dođe još jednom pred kaptol u Kninu te izdade

¹ Miklosich, Monum. serb., p. 279.—280.

² Bulletino XIII. p. 174, 175., 176., 183.

³ Starine XXV. p. 323.

⁴ Starine XXV. p. 323.

⁵ Ibid. p. 323. O njegovim borbama s Mlecima vidi Ljubić, Listine IX. p. 5., 45., 67.

⁶ Starine XXVII. p. 221.

⁷ Ljubić, Listine IX. 67.—73.

ispravu, kojom založi sva svoja imanja i sve Vlahe svojoj kćeri Katarini, ženi kneza Ivana (Anža, Hans, Angelo) Frankapana, za svotu od 50.000 zlatnih dukata, za koje kaže, da ih je primio od kćeri i zeta. Na temelju te isprave uveo je tadanji hrvatski banovac Domša z Vladihović Katarinu Frankapan kao vlasnicu u sva imanja očeva.¹

Očito je, da se za budućnost svoje baštine zabrinuti knez Ivaniš nije pravo pouzdavao u privilegij kralja Sigismunda od god. 1412. I dobro je slutio. Jer jedva što je on negdje u polovici godine 1434. umro, planu borba za njegovu baštinu. U toj borbi pogibe 1436. njegov zet Ivan (Anž) Frankapan, a baštinu Nelipića razdijeli onda kralj Sigismund među svoje vjerne službenike. Najobilatiji dio zapade Taloviće, koji su poslije vladali u župi Cetini do god. 1478.

III.

Već bi spomenuto, da je vojvoda i knez Nelipić imao brata Isana, koji je držao grad Ključ (Clavis, Glavez) blizu Šibenika, te je znatno utjecao u prilike hrvatske god. 1333—1335. Od toga Isana potekla je druga grana Nelipića, koja se je na koncu 14. stoljeća milom i silom preselila u Slavoniju.

Kneza Isana zamijeni god. 1336. sin Konstantin ili Kostadin koji je osim grada Ključa (Glavez) držao još i znameniti grad Nečven, kojega se podor i danas još vidi na zapadnom podnožju Promine i tik uz lijevu obalu Krke na onom mjestu, gdje tu rijeka tvori veliku okuku, skrećući sa zapadnoga smjera k jugu.² Vjerojatno je, da se je knez Kostadin, pošto je morao porušiti i zapustiti Ključ,³ sklonio u grad Nečven, koji je bio daleko od mora u nutarnjoj zemlji. Knez Kostadin spominje se posljednji put god. 1347.; kad je umro ne zna se, no svakako prije 1375.⁴

Od njegovih sinova spominje se po imenu samo jedan, i to „egregius vir dominus comes Neliptius natus bone memorie domini comitis Constantini castellani Scardonensis“.⁵ Saznajemo po tom, da je već knez Kostadin obnašao čast kastelana u Skradinu, po svojoj prilici od onoga časa, kad je kralj Ljudevit god. 1358. obladao čitavom Dalmacijom i Hrvatskom. Taj se Konstantinov sin u drugoj ispravi zove „magnifici comitis Nelipcii de Neguen, Scardonensis capit(anei)“.⁶ O djelovanju kneza Nelipića Konstantinova imademo iz godine 1388. tri podatka. Dne 7. maja zapovijeda kralj Sigismund banu hrvatskomu Dioniziju, prioru vranskomu Albertu Lackoviću, knezovima Kurjako-

¹ Lopašić, Hrvatski urbari, p. 5.

² Grgur Urlič Ivanović, Nečven-kule, starohrvatska tvrđava u Kninskoj županiji. Starohrvatska prosvjeta I. 1895. str. 46.—50.; Zlatović, Topografičke crte o starohrvatskim županijama. Starohrvatska prosvjeta II. 1896., str. 151—152.

³ O borbama za Ključ vidi citovane već rasprave Dane Grubera (Nelipić, knez cetinski

i kninski, str. 37. i dalje) i Grgura Urlića Ivanovića u Starohrvatskoj prosvjeti I. str. 177.—182.

⁴ Dne 22. siječnja 1375. knez cetinski Ivan Nelipić piše „filiis Constantini, ut veniant Spalatum ad nuptias...“ Bullet. IV. p. 136.

⁵ Lucio, Memor. di Traù, p. 341.

⁶ Ibidem, p. 341.

vićima u Krbavi, cetinskoj kneginji Margareti, „ac Neliptio castellano suo de Scardona“, da vjernim Kažotićima pomažu protiv nekih nevjernih Trogirana¹. Dne 28. kolovoza šalje spljetsko vijeće svoga sugrađanina Petra Zorića „velemožnomu knezu Nelipiću od Nečvena, kapitanu Skradina“ s molbom, da bi stvorio neki savez na obranu vjernih podanika kralja Sigismunda od priora Vranskoga i bosanskoga kralja. I zaista upravo nastojanjem toga Nelipića došlo je 6. oktobra 1388. do saveza (lige) protiv kralja Tvrtka i Ivana Paližne, kojemu su osim gradova Spljeta i Šibenika pristupili također knezovi Ugrinići od Roga.

Posljednji se put spominje Nelipić Konstantinov god. 1396., kad mu 24. novembra Trogirani dozvoljavaju u svoj grad dolaziti, u njem stanovati, te iz njega izlaziti.² Sva je prilika, da je njemu i njegovim potomcima kralj Sigismund darovao za vjernost njegovu neke posjede i gradove u Slavoniji, te mu time dao povoda, da se iseli iz kršne Hrvatske u pitomu Slavoniju. Na početku 15. stoljeća nalazimo njegovu suprugu Jelenu kao vlasnicu grada Buševića na Uni, dok je magistar Benedikt, valjda sin njegov, gospodar grada Dobre kuće u današnjoj Požežkoj županiji, a u 15. stoljeću u Križevačkoj županiji.

Još god. 1356. bio je kastelanom Dobre kuće (Dobrakuchya) knez Juraj Kurjaković Krbavski (Georgius, filius Gregorii, filii Kuryak);³ godine 1412. već je gospodar toga grada „magister Benedictus, filius Nelepecz“, te daje redu sv. Pavla neke svoje posjede, da podignu ondje samostan na čast blažene Ane.⁴ Magister Benedikt imade tada već i sina Ladislava (omne onus et grauamen Ladislai, filii sui).⁵

Dok je sin Benedikt darivao Pavline posjedima, bila je udova Jelena prinuđena prodati svoj posjed na Uni. Dne 17. septembra 1421. očituje „nobilis domina Elena vocata, relicta condam Nelepech filii Kozthadini de Nechven“, pred kaptolom zagrebačkim, da je primorana „arduus et ponderosis necessitatibus urgentibus“ prodati Petru Jankoviću i Ivanu Pavloviću od Goruše „suam portionem, quam in castello Busevych vocato, item possessiones... que alias condam Andree filii Ztrezyvoy de Obrouchan prefuisset, per regiam maiestatem ipsi (Helena) donatam...“⁶ Na prodajnoj ispravi stoji iz vana glagolicom zabilježeno: „Kako je Nelepičica Petru prodala nika sela i Brno dolne“.⁷

Nelipići žive u Slavoniji kroz čitavo 15. stoljeće. Godine 1442. u augustu boravi „Benedictus Nelepecz de Dobrakuchya“ u Budimu kao nuncij kraljevine Slavonije.⁸ Posljednje vijesti o toj grani Nelipića potječu iz 16. stoljeća. Dne 7. novembra 1515. piše ban Petar Berislavić iz Slobošćine kralju, kako je narod uzrujan, što je kralj njemu zapovjedio, „ut castrum sive fortalitium, quod egregius Franciscus Nelepchy extruere cepit, demoliri et abstrahere

¹ Ibidem, p. 339.

² Starine XIII. p. 251.

³ Fejer, Cod. IX. 2. pag. 481.—482.

⁴ Fejer, Cod. X. 5. pag. 345.—346.

⁵ Fejer, Cod. X. 5. pag. 369.

⁶ Thallóczy, Codex diplom. comitum de Blagay p. 259—260.

⁷ Lopašić, Bihać p. 134.

⁸ Teleki, Hunyadiak kora, X. pag. 120.

deberemus.“¹ Osam godina poslije toga pozivaju neki slavonski velikaši i plemići, među njima i *Franciscus Nelepewczy*“, dne 10. februara 1523. iz Grđevca (Gordowa) čitavo plemstvo „in ambitu regni Sclavonie“ na sabor u Doljne Zdence, da se nešto učini, kako bi se osvetila pogažena plemićka sloboda².

V. Klaić.

¹ Starine, V. pag. 167.

² Starine, V. p. 210–211.

Comites Neliptii generationis Suadic.

Neliptius, 1244.

Isanus, 1253.

Georgius, † ante 1304.

<p>Nelipizius, Neliptius (Nelipcuis) 1304, 1317, 1322. (17. octob.) voyvoda (voevoda), comes Tininii, (1322, 1327), comes Spalati (1327); magnificus et potens vir (1332); † junii 1344.</p> <p>Uxor eius Vladislava (Vedislava, Velislava, 1344—1346); soror comitum Corbaviae: Pauli, Budislavi et Gregorii Curiaci, affinis Bartholomaei comitis Vegliae.</p>	<p>Comes Isanus (Ysanus) de Clavi 1333—1335.</p> <hr/> <p>Constantinus de Glavez, (Kozthadin de Nechven), castellanus Scardonensis 1336—1347, † ante 1375.</p>
<p>Comes Iwan (Johannes), filius comitis Nelepuch (Nelepcich) 1344—1376, † ante 1383.</p> <p>1365 comes de Orbaz et Zana; postea „magister...”</p> <p>Uxor eius Margherita, vidua 1385, 1388, 1390, 1392, 1410.</p>	<p>Comes Nelipitius (Nelepech) de Neguen, filius comitis Constantini, castellanus de Scardona. 1375—1396.</p> <p>Uxor Eiena (Nelepičica), 1421.</p> <hr/> <p>Magister Benedictus, filius Nelepecz de Dobrakucha. 1412.</p>
<p>Comes Johannes, filius magistri Ivan Nelipicii; (knez Ivaniš Ivanović) 1383—1434.</p> <p>1393 comes Tragurii, 1402 comes Clissiae, 1403 perpetuus comes Spalati, 1406 comes Ramae, 1416 Almisii comes, 1420—1434 banus Dalmatiae et Croatiae.</p> <p>Uxor eius Elisabeta (Alsabeta), 1402, 1410, 1416.</p>	<p>Jelena (Jeliniza), 1408, 1416.</p> <p>1. maritus Hervoia Vukčić, dux Spalati († 1416.)</p> <p>2. Stephanus Ostoja, rex Bosnae.</p> <hr/> <p>Ladislavus, 1412.</p> <hr/> <p>Benedictus, 1442.</p> <hr/> <p>Franciscus Nelepechy, 1515—1523.</p>
<p>Catharina, 1411, 1424, 1434. (Catherinella), uxor Joannis (Angeli, Anž), filii Nicolai de Frangepan.</p>	<p>Margaretha, 1411, 1413, uxor Caroli, filii Pauli comitis Corbaviae.</p>

